

ставлення до Вас впливає на мою поведінку». Це одна з кругових поведінкових моделей, яка ілюструє, як ми застрягаємо в неусвідомленій петлі конфлікту. Усвідомивши суть цієї моделі, ми робимо перший крок до розв'язання ситуації.

Таким чином, ефективність ненасильницької комунікації поліцейського пов'язана зі стилем поведінки комунікатора. Використання моделі «Betari Vox» під час професійного спілкування допоможе поліцейським уникнути ескалації конфліктів і сприятиме ефективній ненасильницькій комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національну поліцію», Положення про патрульну службу МВС, Положення про Національну поліцію: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 5 лют. 2016 р. – Офіц. текст. – Київ : Паливода А. В., 2016. – 104 с. – (Серія «Законо України»).

2. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських [Електронний ресурс]: наказ МВС України від 9 листоп. 2016 р. № 1179. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>. – Назва з екрана.

3. The Betari Vox. Linking Attitude and Behavior [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.mindtools.com/pages/article/newCS_82.htm. – Title from the screen.

Гвоздік Олег Іванович, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор

ЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДОКАЗОВОСТІ

У процесуальному праві України досить детально визначено нормативні засади законності зібрання, оцінювання та перевірки доказових матеріалів у кримінальних, адміністративних, цивільних та інших справах. Водночас вельми проблемним залишається питання щодо критеріїв достатності доказів для прийняття на їхній підставі обґрунтованого судового рішення.

Наприклад, згідно зі ст. 94 КПК України, «слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення». Тобто, з одного боку, закон вимагає «прив'язки» процесуальної аргументації до об'єктивної доказової бази, а з іншого – залишає досить широкий простір для суб'єктивізму під час досудового слідства та розгляду справ у суді. Адже вирішальним чинником стає «внутрішнє переконання» провідних суб'єктів процесуальної діяльності.

Для розв'язання цієї проблеми доцільно апелювати до логічних критеріїв доказовості аргументації як до об'єктивних підстав прийняття судових рішень. Згідно з логічним принципом повноти, якщо наявні аргументи (істинність і сумісність яких перевірена) є достатніми для обґрунтування чи спростування тези, то на їхній підставі або тезу, або антитезу (але ж не обидві!) можна буде обґрунтовано відхилити. Підставою для такого відхилення буде (за логічним принципом несуперечливості) отримання на базі припущення одного з них (тези чи антитези) взаємовиключних логічних наслідків.

В іншому разі (коли ні тезу, ні антитезу відхилити не вдається) можна стверджувати, що система аргументів не є повною (достатньою) для вирішення питання щодо обґрунтованого прийняття чи спростування тези. Адже якщо ні припущення істинності тези, ні припущення її хибності не є суперечливими (а отже, неприйнятними), то за таких умов ця теза може виявитися як істинною, так і хибною.

Отже, обґрунтованість висновків щодо істинності чи хибності певної тези визначають лише за умови несуперечливості та повноти підстав, за допомогою яких здійснюють аргументацію. Адже в разі несуперечливості аргументів на їхній підставі не можна буде обґрунтувати одночасно і тезу, й антитезу, а за їхньої повноти вони обидві не зможуть бути відхилені як недостатньо необґрунтовані. Тож уможливорюється логічно однозначний висновок щодо

доведеності лише одного з них і, відповідно, спростованості іншого. Саме згаданою однозначністю зумовлена логічна доказовість аргументації, оскільки за її відсутності (тобто коли на підставі наявних аргументів можна отримати не один, а декілька варіантів відповіді на розглядуване питання) не можна бути впевненим в істинності якогось із них. І навпаки, якщо наявні аргументи є достатніми підставами для відхилення всіх потенційних контрверсій рішення (уособлюваних припущенням антитези), крім того, яке передбачене самою тезою, що є предметом обґрунтування, то висновок щодо істинності цієї тези стає однозначним (безальтернативним), а отже, безсумнівним (оскільки джерелом сумнівів у цих випадках була б прийнятність на базі наявних підстав також і деяких інших варіантів рішення).

Загалом оцінювання логічної доказовості процесуальної аргументації можна здійснювати на підставі таких критеріїв:

1. Якщо на підставі наявної доказової бази з припущення істинності передбачуваного висновку суду неможливо отримати взаємовиключних логічних наслідків, а з припущення його хибності такі наслідки виводяться, то доказова база є достатньою для обґрунтування цього висновку.

2. За протилежної ситуації (коли припущення про істинність такого висновку передбачає суперечливі наслідки на підставі наявної доказової бази, а припущення про його хибність не зводиться до взаємовиключних наслідків), цей висновок, навпаки, можна вважати хибним і, відповідно, обґрунтовано відхилити як спростований. Тобто про достатність доказової бази для певних обґрунтованих рішень стосовно потенційного судового висновку йдеться, якщо одне і тільки одне із взаємовиключних припущень про цей висновок (його істинність або його хибність) приводить перебіг міркування до суперечності (зводиться до абсурду).

3. Незвідність до абсурду ні припущення про істинність передбачуваного вердикту, ні припущення про його хибність є логічним індикатором неповноти (недостатності) наявної доказової бази для вирішення питання про обґрунтованість прийняття чи відхилення на її підставі такого вердикту.

4. Коли і гіпотетичне ствердження, і гіпотетичне заперечення аналізованого проекту судового рішення

передбачають отримання взаємовиключних дедуктивних висновків на підставі доказової бази, то це є свідченням наявності в її контексті логічно не сумісних даних, що дає змогу відхилити таку доказову базу як потенційну основу процесуальної аргументації.

Таким чином, залучення методологічного інструментарію класичної та сучасної логіки до аналізу проблематики, пов'язаної з критеріями обґрунтованості процесуальних рішень і достатності доказової бази для їхнього прийняття, відкриває досить широкі можливості в аспекті об'єктивізації таких критеріїв та протидії суб'єктивізму під час вирішення судових справ.

Герасименко Ольга Анатоліївна,
аспірант кафедри соціології та психології
Харківського національного університету
внутрішніх справ, судовий експерт
Харківського науково-дослідного інституту
судових експертиз імені заслуженого
професора М. С. Бокаріуса

ПЕРСПЕКТИВА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ-ДЕЛІНКВЕНТІВ

Питання можливості ресоціалізації підлітка-делінквента гостро стоїть стосовно обвинуваченого неповнолітнього. Для вирішення його проводять судово-психологічну експертизу (СПЕ). Під час проведення СПЕ необхідно, насамперед, урахувати вплив ранніх вікових періодів на подальший розвиток особистості неповнолітнього правопорушника. Дитячий вік характеризується найінтенсивнішою соціалізацією особистості, розвитком пізнавальних процесів, формуванням морально-вольової сфери, спрямованості, характеру, набуттям визначеного обсягу теоретичних знань і практичного досвіду [1]. На підставі результатів, одержаних у процесі судово-психологічних експертиз, було сформовано «психологічний портрет» підлітка-делінквента. Особистість неповнолітнього правопорушника, здебільшого, характеризується низьким рівнем морально-правової соціалізації, що виявляється в несформованості належного рівня правової свідомості, низькому рівні інтелекту,